

person, its moral and spiritual characteristics, attitudinal characteristics, values. By motivational value component attribute certain set of motives personality that gives meaning to his teaching and cognitive actions choir conductor growth – ie motives aimed at meeting his spiritual needs that are expressed in a conscious obtaining specific professional activities of the future and improvement of its important facets - quality of conducting and choral training. That internal motives stimulate improvement of pedagogical skills, individual skills and abilities. Man enjoys the activities for the sake of herself, for the sake of the pleasure that she gets. And the stronger this need, the less the weight of various secondary motives.

Keywords: empathy, motivation, conductor-choral training, a music teacher, art.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д-р пед. наук., проф. Козир А. В.

УДК 378.147:78.087.68

В. В. Григор'єва

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО ВИКОНАВСЬКОЇ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

XXI століття ставить нові вимоги до вищої мистецької педагогічної освіти. Вища педагогічна школа покликана забезпечувати підготовку фахівця, здатного ефективно здійснювати музичне навчання й виховання школярів. У контексті цих завдань дедалі більшого значення набуває вдосконалення хормейстерської підготовки майбутнього вчителя музики, зростання значення його виконавської культури та професіоналізму.

Процес підготовки майбутнього вчителя до практичної вокально-хорової роботи визначається своєю складністю, багатогранністю та змістовністю. Взагалі діяльність хормейстера характеризується поліфункціональною структурою і вимагає творчого підходу до роботи з хоровим колективом.

Дослідженням проблеми формування виконавської культури хормейстера та його професіоналізму займалися А. Авдієвський, Л. Безбородова, А. Болгарський, В. Васильєв, В. Живов, І. Заболотний, І. Зеленецька, С. Казачков, А. Козир, К. Ольхов, К. Пігров, К. Птиця, В. Самарін, Т. Смирнова, В. Соколова, Л. Шумська та інші. Узагальнивши їх практичний досвід в галузі фахової підготовки майбутніх вчителів музики зазначимо, що фахова підготовка хормейстерів – керівників шкільних та навчальних хорів передбачає

цілісність, глибину, інтеграцію загальнофілософських, загальнокультурних, психолого-педагогічних та суто фахових музичних знань, високий рівень теоретичних узагальнень, а разом з тим зумовлює музично-професійну актуалізацію набутих спеціальних знань, вмінь та навичок. В.О.Васильєв підкреслював: «Для здійснення такої складної та різноманітної діяльності в галузі сучасної хорової культури (виконавської, музично-просвітницької, педагогічної) потрібна фундаментальна практична підготовка» [1].

Відомий хоровий диригент, вчений, педагог С. А. Казачков підкреслював, що «професія хорового диригента за самою своєю природою багатогранна. Диригент сам створює свій хор, навчає його, утримує його у надійній художній і організаційній формі, диригує в концертах. Він – організатор, вихователь, хормейстер та, що найважливіше, артист-виконавець, спроможний довести результати колективної роботи до публічного виконання в художньо-мистецькій формі» [2].

Систематична участь студента-музиканта як співака в роботі хорового класу, спостереження за творчою діяльністю керівника хору під час занять та концертних виступів на практиці допомагають оволодіти засобами та методами хорової роботи. Як зазначав С.А. Казачков «робота хормейстера поєднує у собі, крім хормейстерської, ще й організаційно-управлінську, педагогічну, музикознавчу, дослідницьку та інші види діяльності» [2]. У процесі занять у студентів формуються навички орієнтації у загальній хоровій звучності, здатність її професійно аналізувати. Саме вміння аналізувати і критично підходити до почутого хорового звучання сприятиме розвитку в студентів творчого мислення та творчої активності, інтересу до майбутньої професії. Спів у хорі розвиває у студентів почуття колективізму, організованості, свідомого ставлення до процесу навчання, емоційність, художній смак, музичні здібності, вокальні навички у специфічних умовах хорового строю та ансамблю, а також формує виконавську культуру і майстерність.

І. Мусін визначає, що творчі якості диригента формуються і виявляються в процесі розвитку диригентської мануальної техніки, в процесі інтерпретації музичного твору, в репетиційній практиці, концертній діяльності. Кожен з цих напрямів діяльності хормейстера він розглядає структурно, тобто подає їх як сукупність якостей, необхідних для підвищення їх ефективності. І.Мусін підкреслює, що «диригенту в його подальшій діяльності, крім здібностей, загальних для всіх музикантів, необхідно мати спеціальні теоретичні знання й володіти цілим комплексом специфічних диригентських якостей. Серед них – високорозвинена слухова увага (диригентське бачення) музичного твору, відчуття образності руху музичного полотна, розуміння драматургії твору, вольові якості, уміння спілкуватися з колективом» [3].

Студент, працюючи з хором як диригент, набуває навичок диригента-виконавця. У нього розвиваються організаторські здібності,

воля, тактовність, почуття міри, вміння підтримувати психологічний творчий контакт з окремими учасниками хору і колективом у цілому.

К.Б. Птиця визначає специфічні диригентські якості хормейстера як «складні індивідуальні психофізичні особливості диригента-хормейстера, що необхідні для визначення ступеню його обдарованості, спроможності витримувати значну динамічну і емоційну напругу». Педагог виділяє два важливих, на його думку, технологічних компоненти диригентської діяльності: «диригентську майстерність та «внутрішній зміст індивіда», причому останньому віддається автором перевага, як визначному чиннику реалізації особистісних якостей і розкриття потенційних можливостей диригента [4].

Готовність майбутніх вчителів музики до диригентсько-хорової діяльності визначалась у процесі роботи студентів у хоровому класі в рамках учбового процесу. Рівень попередньої диригентсько-хорової підготовки студентів суттєво відрізнявся й більший відсоток складала студенти з базовою інструментальною освітою (піаністи, скрипалі, баяністи тощо).

Аналізуючи готовність майбутніх вчителів музики до виконавської диригентсько-хорової діяльності, було проведено анкетування студентів денної та заочної форм навчання, які щойно розпочали хорову практику. На запитання «Чи готові Ви були до роботи з хоровим колективом?» позитивну відповідь дали тільки 10% студентів, які мали доувзівську хорову підготовку та практичний досвід роботи з хоровим колективом. 70% студентів повідомили, що не володіють навичками роботи з хором і їх базова освіта не передбачала роботи з хоровим колективом (теоретики, струнники, піаністи, вокалісти тощо). Таким чином з'ясувалося, що в більшості опитаних студентів спілкування з хоровим колективом викликає почуття страху перед аудиторією, непевність у собі. На цій основі відбувається загальмованість розумового процесу, слухового сприйняття, логічних дій та творчої ініціативи. Внаслідок цього виникає скутість опорно-рухового апарата (мануальної техніки).

Отже, готовність студентів до роботи з хоровим колективом може бути сформована й розвинена до необхідного якісного рівня при наявності усіх компонентів готовності до хормейстерської роботи. Динаміка даного процесу впевнено простежується в практичній диригентсько-хоровій підготовці до виконавської діяльності студентів.

Враховуючи особливості професії вчителя музики-хормейстера, ми визначили готовність студентів до виконавської диригентсько-хорової діяльності, зміст якої розкривається через наступні компоненти – психологічна, емоційна та інтелектуальна готовність і ряд показників: інтерес до професії вчителя музики; прояв пізнавальної та творчої активності у новій для студента сфері діяльності - вміння працювати з хоровим колективом; прагнення до психологічної взаємодії з колективом; розвиток музично-виконавської волі; вміння планувати

самостійну хормейстерську діяльність; володіння методами та прийомами роботи з хором тощо.

Однією з найважливіших характеристик готовності студента до вищезазначеної діяльності ми вважаємо позитивний творчий настрій під час роботи з колективом, професійна відповідальність і адекватна самооцінка. Процес навчання у хоровому класі в учбово-виконавських умовах потребує спільного обговорення художньо-творчих завдань, тому найбільш ефективними методами, що сприяють таким формам діалогічного спілкування є творча бесіда та творча дискусія.

Метод творчої бесіди в процесі розучування хорового репертуару розвиває у студентів здатність самостійно мислити й викладати свої думки в доступній логічній формі в присутності колективу однокурсників, репетуючи публічний виступ перед глядачами та виробляючи в собі навичку вільного професійного спілкування.

Метод творчої дискусії застосовується, як правило, для визначення структурних елементів хорового твору та розвитку самостійних пошуків у знаходженні нових засобів виразності. З цією метою учасникам хорового колективу були задані наступні питання: «Чим би Ви могли довести правильність того або іншого нюансу в даному епізоді хорового твору?», «Аргументуйте правильність обраної Вами артикуляції й характер жесту», «Чи маєте Ви заперечення з приводу запропонованих редакційних вказівок у тексті даного добутку?» тощо. Досвід роботи показав, що дискусійна форма спілкування в колективі сприяє розвитку й формуванню самостійності мислення у студентів. У результаті цих творчих дискусій початкова розгубленість і нерішучість у відповідях зникали, виникала творча ініціатива, що сприяла формуванню й росту самостійності суджень у тому або іншому випадку [5].

Отже, готовність майбутнього вчителя музики, диригента-хормейстера найбільш успішно проявляється у практичній роботі з хоровим колективом, де розвиваються індивідуально-психологічні та особистісно-творчі особливості кожного студента, а також формуються усі вищезазначені компоненти готовності майбутніх вчителів музики до виконавської диригентсько-хорової діяльності.

Список використаної літератури

1. Васильєв В. А. Очерки о дирижерско-хоровом образовании / В. А. Васильев – Л., 1991. – 117 с. **2. Казачков С.** От урока к концерту / С. Казачков. – Казань : Издательство Казанского университета, 1990. – 343 с. **3. Мусин И. А.** Техника дирижирования / И. А. Мусин. – Ленинград : Музыка. – 1967. – 352 с. **4. Птица К. Б.** О хоровом дирижировании / К. Б. Птица // Работа в хоре / под ред. Д. Л. Локшина. – 2-е изд. – Москва : Профиздат, 1964. – С. 226-287. **5. Грибкова О. В.** Творческое общение в исполнительской деятельности дирижера-

хормейстера : монографія / О. В. Грибкова. – М. : Издательство АС-Траст, 2008. – 187 с.

Григор'єва В. В. Готовність майбутнього вчителя музики до виконавської диригентсько-хорової діяльності

У статті розглянуто проблему підготовки майбутніх вчителів музики до виконавської диригентсько-хорової діяльності в умовах практичної роботи в хоровому класі. Висвітлено необхідні специфічні диригентські якості хормейстера та проаналізовано необхідність їх формування у студентів-музикантів. Визначено основні компоненти готовності майбутніх вчителів музики до відповідної діяльності та методи цієї роботи.

Ключові слова: майбутні вчителя музики, диригентсько-хорова діяльність, хормейстер, хоровий колектив.

Григорьева В. В. Готовность будущих учителей музыки к исполнительской дирижерско-хоровой деятельности

В статье рассматривается проблема подготовки будущих учителей музыки к исполнительской дирижерско-хоровой деятельности в условиях практической работы в хоровом классе. Раскрыты необходимые специфические дирижерские качества хормейстера и проанализирована необходимость их формирования у студентов-музыкантов. Определены основные компоненты готовности будущих учителей музыки к соответствующей деятельности и методы этой работы.

Ключевые слова: будущие учителя музыки, дирижерско-хоровая деятельность, хормейстер, хоровой коллектив.

Grigoryeva V. V. Readiness of Future Music Teachers for Performing Conducting and Choral Activities

In the article the current issue for pedagogy art readiness formation of future music teachers for performing conducting and choral activities. The process of training teachers and musicians for this activity is defined as a complex and multifaceted, and the activity is characterized by the choirmaster of the multifunctional structure and requires a creative approach to working with choirs. The article explains the work as choirmaster complex, which includes, besides choir also organizational and managerial, educational, musicological, research.

Different approaches to the definition of the main conductor's qualities and skills choirmaster performer.

The components of the readiness and performance of future music teachers for conducting and choral performing activities with the level of the previous conductor training. Detail the psychological component of the students' readiness to choral activity in practical work in the choral classroom. Indicated that learning in choral class need to be discussed artistic and creative

tasks in connection with this offering the most effective methods of promoting such forms of dialogic communication in choirs.

Key words: the future teachers of music, conducting and choral activities, choirmaster, choir.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д-р пед. наук., проф. Коваль Л. В.

УДК 37.036 – 053.6:792.8

Л. М. Гусаченко

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Актуальність проблеми. У новому Державному стандарті початкової загальної освіти, який впроваджується з 1 вересня 2012 року, зазначається, що однією з міжпредметних компетентностей, яка забезпечує здатність орієнтуватися в різних сферах життєдіяльності та формується під час опанування різних видів мистецтва є естетична компетентність. У структурі естетичної компетентності особистості виокремлюється хореографічна, що тлумачиться як здатність до пізнавальної і практичної діяльності у хореографічному мистецтві [1].

Хореографія у сучасній школі вивчається як складовий компонент освітньої галузі «Мистецтво», вона входить до мистецько-синтетичної змістової лінії і реалізується шляхом вивчення окремого предмету (як факультативного курсу) або у позакласній гуртковій роботі. Виховання засобами хореографічного мистецтва займає наразі все більше місце у системі естетичного виховання.

Аналіз педагогічної та методичної літератури доводить, що естетичному вихованню приділяється значна увага в роботах філософів, педагогів, психологів як минулих часів (Ю. Борєв, Л. Виготський, О. Лосєв, Б. Лихачов та ін.), так і сьогодення (І. Бєх, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Рудницька, Г. Шевченко тощо). Останнім часом з'явилися глибокі дослідження в царині естетичного виховання школярів різними засобами, у тому числі хореографії. Науковці, які вивчають вплив танцювального мистецтва та розвиток особистості дитини (Ю. Гончаренко [2], А. Шевчук [3]), стверджують, що хореографічне мистецтво відіграє значну роль у пізнанні молодшим школярем навколишнього світу й усвідомлення свого місця в ньому. Набуваючи знань про середовище, традиції, звичаї різних народів через ознайомлення з їхнім танцювальним мистецтвом, учні пізнають культуру світу, розширюють і збагачують свій світогляд. Участь в танцях дає